

Resensies / Reviews

WOLTERS, A.M. 1992. Die skepping herwin: Bybelse grondslae vir 'n reformatoriese lewensbeskouing. Potchefstroom: PU vir CHO/IRS.
(vertaling P.D. van der Walt). 98 bl. Prys onbekend.

Resensent: J.H. van Wyk (Dept. Dogmatologiese Vakke, HTS/PU vir CHO)

In hierdie publikasie bied Wolters ons 'n handige en verdienstelike samevatting van 'n reformatoriese lewensbeskouing.

In hoofstuk 1 definieer hy *lewensbeskouing* as "die omvattende raamwerk van 'n mens se basiese opvattinge oor sake" (2). In 'n Christelike benadering speel die Bybel hiervolgens 'n deurslaggewende rol (5-7).

In hoofstuk 2 word breedvoerig ingegaan op die tema *skepping* en word agtereenvolgens gehandel oor die skeppingswet, die woord van God in die skepping, die omvang van die skepping, die skeppingsopenbaring, die ontwikkeling van die skepping en die goedheid van die skepping. 'n Belangrike onderskeiding wat Wolters hier hanteer, is dié tussen natuurwet en Skrifnorm.

Hoofstuk 3 hanteer die *sondeval*. Die skrywer ondersoek hier die omvang daarvan asook die verhouding tussen sonde en skepping. Hy onderskei tussen *struktuur* (substansie, essensie, natuur) enersyds, en *rigting* (vir of teen God) andersyds, en betrek die effek van die sonde veral op laasgenoemde. Hy vestig die aandag op die juiste hantering van die begrip *wêreld*.

Hoofstuk 4 bestee aandag aan *verlossing*. Verlossing as herstel word ontleed; so ook die koninkryk van God, die werk van Jesus, terwyl foutiewe opvattinge oor die koninkryk afgewys word.

In hoofstuk 5 word die temas van struktuur en rigting in die praktyk toegepas en word daar vir reformasie in plaas van rewolusie gekies, ook vir maatskaplike en persoonlike vernuwing, en verder word aandag bestee aan die charismata, seksualiteit en dans.

Uiteindelik word die stof in 'n kort slothoofstuk saamgevat.

Wolters het aan ons 'n uiters bruikbare en betroubare wegwysers gelewer wat in ons onstuimige tye as 'n helder ligbaken kan dien. Sy aansluiting by die Wysbegeerte van die Wetsidee (WDW) is baie duidelik.

Tog roep sy studie 'n aantal vrae op wat verdere diskussie verdien, nié om 'n Christelike filosofie te ondermyn nie maar juis om dit te verfyn.

- * *Ten eerste* moet die stelling dat die *hooftema* (69, 72) van die Bybel bestaan uit skepping, sondeval en verlossing gekorrigeer word, of beter, uitgebrei word tot *skepping, sondeval, verlossing* en *vernuwing*. Teologies gestel: die binitariese behandeling moet met 'n trinitariese vervang word: skepping (Vader), sondeval (mens), verlossing (Christus) en vernuwing (die Heilige Gees). Die Heilige Gees neem 'n te versteekte plek in die WDW (en in die Christelike filosofie van Bavinck en Stoker) in. Wel kom die Heilige Gees by Wolters ter sprake (74-75) maar myns insiens nie nadruklik genoeg nie. Die pneumatologie ontsluit die perspektief op die eskatologie, waarvoor Wolters inderdaad besondere aandag gegee het (39-41, 60, 64-72). Maar waarom word gesê dat die oorspronklike goeie skepping "gerestoureer" moet word (57) om dan weer "represtinasie" af te wys (63)? Inderdaad hou die eskatologie oneindig meer in as restourasie of represtinasie. Uiteindelik *herstel* die genade nie net die natuur nie (58, 73), maar *transformeer* dit.
- * *Ten tweede* sal die vraag na die *aard* en *gesag* van die natuurwette beantwoord moet word. Die onderskeiding tussen natuur/struktuurwet en Skrifnorm is ter sake (14). God openbaar Hom inderdaad in die natuur en in die Skrif (NGB art. 2) –, maar wanneer die (gesags-)verhouding tussen albei uitgespel moet word, vervaag die formulering dikwels. Sonder twyfel besit die Bybel vir Wolters die finale gesag (34, 92) en ongetwyfeld is die skeppingsopenbaring nie saligmakend (31) en ondubbelsinnig nie (33). Maar watter bydrae lewer struktuurwette as wette van God ten opsigte van byvoorbeeld die etiek (vgl. 90-96)? Kan dit hoegenaamd 'n bydrae lewer (outonome etiek?) of behoort hier slegs op Skrifnorme (teonome etiek) teruggeval te word?
- * *Ten derde* 'n vraag oor die verhouding tussen sonde en struktuur. Is dit aanvaarbaar om die sonde veral met *rigting* (op God of weg van Hom gerig) en nie ook met *struktuur* te verbind nie (73)? As in beginsel "niks onaangetas" is deur die sonde nie (43, 52), waarom dan nie ook die strukture nie? Tas ons nie daarmee die radikaliteit van die sonde aan nie (29)? Verwring die sonde nie die menslike struktuur nie, juis omdat hy wêg van God af lewe? Of, om die beeld van die skip by Wolters (5) op te neem: Sal die skip (struktuur) wat sy koers verloor het (rigting) nie homself (struktuur) op die rotte te pletter loop nie? Myns insiens het die sonde sowel die 'rigting' as die 'struktuur' van die skepping aangetas, sy dit *by elk op 'n eie wyse*. En verder: Hoe moet dit verklaar word dat mense wat op God gerig lewe, sulke goddelose dinge doen? Blykbaar is die lewe te weerbarstig om in allerlei menslike formules vasgevang te word, hoe onmisbaar en noodsaaklik hulle ook mag wees.

KOK, JOHN, H. 1992. Vollenhoven: His Early Development.

Sioux Center, Iowa : Dordt College Press. 393 bladsye, 15.95 VSA Dollar.

Resensent: B.J. van der Walt (Instituut vir Reformatoriese Studies, PU vir CHO)

Hoewel Vollenhoven en Dooyeweerd saam 'n reformatoriese filosofie vanaf die einde van die twintigerjare aan die Vrije Universiteit in Amsterdam uitgebou het, is daar heelwat meer oor die filosofie van laasgenoemde as oor dié van sy swaer geskryf. As daar wel oor Vollenhoven se denke geskryf is, was dit meestal oor die konsekwent probleem-historiese metode wat hy ontwikkel het om die geskiedenis van die Westerse denke te bestudeer. Die rede hiervoor is moontlik dat Vollenhoven nie so baie as Dooyeweerd geskryf het nie en ook weinig in Engels gepubliseer het.

By die herdenking van Vollenhoven se honderdste geboortejaar gedurende 1992 is ons egter met die volgende verryk:

- * 'n Vollenhovendag op 6 November 1992 aan die Vrije Universiteit waarby verskeie kenners van Vollenhoven se filosofie met lesings opgetree het.
- * 'n Spesiale uitgawe oor Vollenhoven in *Beweging* (56(5), Oktober 1992), die amptelike orgaan van die Stichting voor Reformatoriese Wijsbegeerte in opdrag van die Vereniging voor Calvinistiese Wijsbegeerte.
- * 'n Biografie oor hom deur dr. J. Stellingwerf: *D.H.Th. Vollenhoven (1892-1978); reformator der wijsbegeerte*. Baarn : Ten Have.
- * 'n Bundel onder redaksie van Dr. K.A. Bril en drs. A. Tol: *Vollenhoven als wijsgeer; inleidingen en teksten*. Amsterdam : Buijten & Schipperheijn.
- * Dr. W.G. de Vries en ds. H. Vollenhoven: *Een en anders; correspondentie tussen K. Schilder en D.H.Th. Vollenhoven*. Kampen : J.H. Kok.
- * Die boek van J.H. Kok waaroor hierdie resensie gaan. (Kok is professor in Filosofie te Dordt College, Iowa in die VSA.)

Inhoud

Soos die titel reeds aandui, konsentreer die studie op die vroegste fase van Vollenhoven se filosofiese ontwikkeling tot op die jaar wat hy as professor by die V.U. aangestel is (1926). Hierdie studie is besonder waardevol omdat uit die boek duidelik blyk hoe Vollenhoven geworstel het met – en ook beïnvloed is deur – prominente nie-Christelike denkers van sy eie tyd, en hoe sy eie Christelike filosofie geleidelik uitgekristalliseer het. (Dooyeweerd moes dieselfde pad loop!) Die reformatoriese filosofie het hom nie sommer in die skoot geval nie – en dit

gebeur vandag ook nie. Die uitkristalliseer van 'n eie Christelike filosofie vra stryd. Figure met wie Vollenhoven destyds in gesprek getree het, was onder andere Alexius Meinong, Hans Driesch, Bertrand Russell en L.F.J. Brouwer.

Die werk van Kok is sistematies opgestel na aanleiding van die fundamentele filosofiese probleme waarmee Vollenhoven geworstel het, soos byvoorbeeld God en sy Woord; gees, materie, syn en denke; intuïsie en interaksie; getal; eksistensie en subsistensie; logos, stand van sake en kennis.

Ons het in hierdie studie van Kok dus die eerste boustone tot 'n wetenskaplike studie oor Vollenhoven se sistematiek (ontologie). Soos reeds gesê, was alle aan-dag tot sover op sy metode van wysgerige historiografie toegespits.

'n Besondere waardevolle bydrae van hierdie werk is dat dit (vanaf p. 363 tot p. 382) die volledigste bibliografie van Vollenhoven se geskrifte (1911-1979) gee wat nog die lig gesien het.

Standaard en leserskring

Die feit dat die outeur oor baie jare (reeds vanaf 1978) met die studie besig was, asook die inhoud van die boek self, getuig van deeglikheid en aandag aan klein detail. (Byvoorbeeld: hoewel aanhalings uit Vollenhoven se geskrifte in die teks in Engels aangebied word, word die oorspronklike Nederlands vir kontrole in voetnote verskaf.)

Die boek is 'n belangrike bydrae tot beter kennis oor een van die twee grondleggers van ons reformatoriese denke. Dit werp nuwe lig op 'n periode in Vollenhoven se denke waaroor tot dusver heel weinig bekend was.

Hoewel die prys baie redelik is, sal die deursnee Christenwetenskaplike nie daarin belangstel nie. Die boek is vir 'n gespesialiseerde leserskring bedoel: belangstellendes in Vollenhoven se denkontwikkeling.

SMIT, J.H., STRAUSS, S.A. & STRAUSS, P.J. reds. 1992. Reformasie in ootmoed: Opstelle opgedra aan prof. Pieter de Bruyn Kock. Bloemfontein : VCHO 238 bladsye (Prys onbekend)
--

Resensent: B.J. van der Walt (Instituut vir Reformatoriese Studies, PU vir CHO)

Soos die titel aandui, is hierdie huldigingsbundel opgedra aan prof. P. de B. Kock (1913-1977), in lewe professor in Wysbegeerte aan die Universiteit van die Oranje-Vrystaat.

*** Inhoud**

Behalwe 'n inleidende woord van waardering (prof. J.C. Lombard), 'n kort biografie (prof. P.J. Strauss) en 'n opstel oor hom as prediker (ds. H. van der Walt) bevat die bundel ook 'n lys van sy publikasies en aan die einde 'n *tabula gratuloria*. Verder bestaan die publikasie uit opstelle van teologiese en filosofiese aard.

Onder die meer teologiese opstelle is daar die volgende: oor die kerk (prof. P.J. Strauss), die verbond (prof. S.A. Strauss), kerkherstel en evangelisasie (prof. J.J. de Klerk), die lydende en hoopvolle mens (prop. L.O.K. Lategan). Daarna kom die filosowe en kundiges uit ander wetenskappe aan die woord oor: geestelike krygskuns (dr. J. Visagie), kritiese denke en denkkritiek (prof. D.F.M. Strauss), kuns en kritiek (dr. P.C. Cloete), teologie en filosofie (prof. A. Troost), Dooyeweerd oor die hart (prof. J.H. Smit), die eietydse wetenskapsfilosofie (prof. W.J. Richards) en Christelike wetenskapsleer (van prof. P. de B. Kock self). Uit hierdie breë spektrum van onderwerpe sal lesers van *Koers* kan vasstel watter van die opstelle op hul vakgebied lê.

*** Uitgangspunte**

Hoewel dit 'n versamelwerk is met twaalf verskillende opstelle oor 'n verskeidenheid onderwerpe deur verskillende skrywers, is daar nogtans eenheid in die publikasie in dié sin dat alle skrywers die reformatoriese tradisie (teologies en/of filosofies) simpatiek gesind is. As geesgenote bring hulle immers hulde aan 'n ontslape, geliefde geesgenoot.

*** Tema**

Soms word sulke huldigingsbundels rondom 'n sentrale tema aangepak. In hierdie geval is dit 'n versameling uit 'n verskeidenheid vakgebiede oor 'n verskeidenheid onderwerpe. Behalwe dat die titel die lewe en werk tipeer van die persoon aan wie die bundel opgedra is, verraaï dit ook die eenheid in die verskeidenheid bydraes: reformasie in ootmoed. Die meeste opstelle wil 'n oproep – al is dit hoe beskeie – tot voortgaande reformasie op verskillende denkgebiede wees.

*** Standaard**

Soos by enige so 'n werk is die bydraes van wisselende gehalte. Daar is stukke wat van deeglike navorsing en besinning getuig en met nuwe, oorspronklike gedagtes na vore kom en ander waar dit nie die geval is nie. As geheel is dit 'n bundel wat die moeite werd is om te lees.

*** Waardering**

In ons moderne gejaagde tyd is dit nie moeilik om ons voorgangers in die reformatoriese tradisie te vergeet nie. Alleen om dié rede is dit al verblydend dat hierdie bundel die lig gesien het. Dit is ook bemoedigend vir diegene wat nog die moeilike en dikwels eensame pad van 'n *scientia reformata* moet loop: daar is mense vir wie P. de B. Kock baie beteken het – ook ons huidige geslag se arbeid sal dus nie tevergeefs wees nie. Die *gratulatores* bewys ook dat hulle die fakkel, wat hy nie meer verder kon dra nie, graag verder wil neem.

VAN 'T SPIJKER, W. 1991. *Calvin. Erbe und Auftrag. Festschrift für Wilhelm Neuser zum 65. Geburtstag.* Kampen : Kok Pharos. 430 p.

Resensent: A. le R. du Plooy (Dept. Ekklesiologiese Vakke, PU vir CHO)

1. Inleiding

Dié publikasie is 'n feesuitgawe wat by die geleentheid van prof. dr. W. Neuser se 65 ste geboortedagherdenking verskyn het. Hy is bekend vir sy besondere kennis van die Reformasie en iemand wat oor baie jare indringende navorsing oor Calvyn gedoen het en reeds vyf internasionale Calvynkongresse gereël het.

2. Inhoud

Die publikasie bevat 'n groot verskeidenheid artikels uit die hand van vooraanstaande teoloë van oor die hele wêreld.

Daar is artikels oor die algemene geskiedenis van die Reformasie, oor die teologie van Calvyn en ook oor dié van sy tydgenote, soos Bucer, Bullinger en Hyperius.

Die artikels getuig van wetenskaplikheid en deeglikheid. Aktuele sake word behandel en besondere bydraes op die gebied van veral die dogmatiek en ekklesiologie word gelewer.

Behalwe een artikel (van L.F. Schulze) in Afrikaans, is die res in Duits en Engels geskrywe.

3. Aanbeveling

Vir diegene wat belangstel in resente navorsing oor Calvyn en op die hoogte wil wees van reformatoriese teologiese denke is die publikasie onontbeerlik.